

opusdei.org

Svært menneskelig, svært guddommelig (3): Med samme følelser som Kristus

I denne tredje artikkelen fordyper vi oss i de menneskelige dydene: hva de er, hvordan de rettleder våre følelser og hvorfor de gjør oss friere.

24.08.2021

Jesus har allerede blitt stilt mange spørsmål fra folk som prøver å avlede ham fra hans utlegning. Vår

Herre svarer dem en etter en, uten å bli utålmodig. Til slutt kommer en skriftlærd til ham, forundret over alt han har hørt. Han er imponert over Mesterens lære, og stiller foran alle et spørsmål som har plaget ham i lang tid: Hva er det viktigste i livet? Han er vant til å følge Loven helt inn i dens minste detaljer, men noen ganger blir han forvirret over hva som er vesentlig i alt det han gjør. Så han stiller dette spørsmålet: *Hva er det første av alle bud?* (Mk 12,28).

Jesus ønsker å løse knutene i denne mannens hjerte, siden han oppriktig søker lykke. Han svarer med ord fra Skriften som passer for mennesker som er opptatt av kjærlighet: *Du skal elske Herren din Gud av hele ditt hjerte og av hele din sjel og av all din forstand og av all din kraft.* (Mk 12,30)

Jesus ønsker at vi skal forstå at livet til de som tror på Gud «ikke kan reduseres til engstelig og tvungen

lydighet, men må ha kjærligheten som sin kilde»[1]. Å elske med hele vårt hjerte, sjel, forstand og kraft. Men hvordan kan vi gjøre det? Paulus viser veien til filipperne, når han skriver til dem at de må ha samme sinnelag blant dem selv som Kristus hadde (jf Fil 2,5). Vi må utvikle de samme følelser og reaksjoner overfor alt, overfor alle mennesker og situasjoner vi møter, som vi ser hos Jesus. I følelsene i Kristi hjerte finner vi hvordan vi kan overvinne de indre splittelsene som truer den menneskelige kjærlighets stabilitet. Hvis vi i tillegg til å følge vår Herres eksempel og ord, prøver å *føle* slik som Han gjorde, vil vi finne den enkelhet og lykke som den skriftlærde lengtet etter.

Betydningen av den indre verden

Den katolske kirkes katekisme sier at våre følelser (eller lidenskaper som de noen ganger kalles) er «naturgitte

bestanddeler av menneskesjelen; de utgjør overgangen og forbindelseslinjene mellom sanseliv og åndsliv». [2] Følelser er en del av alles liv, og dermed også av Kristi liv. Vi vet at Kristus gråt ved sin venn Lasarus' grav (Jo 11,35), og at han reagerte kraftig da han så pengevekslerne som hadde gjort templet i Jerusalem til en markeds plass (jf Jo 2,13-17). Vi ser også at han ble glad da han så at de enfoldige tok imot evangeliet (jf Mt 11, 25).

For bedre å kunne forstå våre følelsers verden, må vi først skjelne mellom våre *handlinger* og våre *følelser* eller *lidenskaper*. Med andre ord, hva vi gjør og hva som 'skjer' med oss. Vi sier at vi handler når vi planlegger eller gjør noe på vårt eget initiativ, for eksempel når vi bestemmer oss for å studere eller besøke en syk venn. Men andre ganger kan vi bli overrasket over en

uventet reaksjon på en situasjon: sinne over ord vi synes er sårende, sorg når en kjær person dør uventet, eller misunnelse over noe verdifullt vi gjerne skulle eie. Disse indre reaksjonene som skjer uten at vi har latt dem slippe frem, kalles *følelser* eller *lidenskaper*.

Nettopp fordi vi ikke velger våre følelser, er de ikke i seg selv fortjenester eller synder. Dette betyr derimot ikke at de alltid er moralsk nøytrale, siden «de er moralsk kvalifiserbare i den monn de virkelig hører inn under fornuft og vilje»[3]. Det vil si, i den grad man aktivt søker dem eller samtykker til dem, ved å ønske dem velkommen. Den spontane måten de oppstår i oss på, betyr ikke at de er uviktige i det kristne liv. Faktisk er det motsatte tilfelle: våre følelser innebærer en foreløpig dom over hendelsen som var opphav til dem, og antyder en påfølgende atferd. Og vi kan gradvis

forme dem til å samsvare mer og mer med det vi virkelig ønsker.

For eksempel når vi står overfor en hendelse som fremstår som god, kan en følelse av glede eller entusiasme oppstå som så fører til handlinger som det å bifalle situasjonen eller nærme seg en person. På den andre side når vi står overfor en situasjon som fremstår som negativ, kan en følelse av sinne eller sorg oppstå som så fører til handlinger som å bebreide eller ta avstand fra noen. Det er naturligvis situasjoner der noe ikke burde bifalles, til tross for at våre følelsers foreløpige dom er positiv; det er også situasjoner der vi opplever en fornærmelse der det ikke er noen, og det ville være et feilgrep å reagere med bebreidelse. Vi kan derfor si at når våre følelser medfører en riktig dom, er de en hjelp for vårt kristne liv, siden det fører til at vi gjør det gode mer spontant; på den andre side, når våre

følelser kommer av en feilaktig dom, er de en hindring for å gjøre det som er virkelig godt.

Selvfølgelig kan noen som føler noe basert på en feilaktig virkelighetsoppfatning likevel handle riktig, ved iherdig å motstå denne følelsen. Men vi kan ikke gå oppoverbakke hele livet, stadig kjempe mot angrep fra dårlige følelser, gjøre det vi ikke ønsker å gjøre, eller alltid forkaste det våre følelser trekker oss mot. En vedvarende kamp mot våre egne følelser kan lett føre til motløshet eller utmattelse. Hvis vi mislykkes i å oppdra denne vår indre verden, vil det til slutt ble vanskelig å skjelne det gode fra det dårlige, fordi vårt sinn er formørket og det blir lett å gi etter for følelser som oppstår, uten å vurdere dem.

Å oppdra våre følelser

«Å oppdra er å introdusere en person til livet, og storheten i livet er å starte prosesser. Å lære unge mennesker å starte prosesser og ikke oppta rom!»[4] Slik svarte paven en gang en lærer på et møte med lærerstanden på en skole. Denne anbefalingen kan også brukes når det gjelder utviklingen av våre følelser, som ikke bare har som mål å kontrollere dårlige følelser eller stoppe en viss type atferd, men å gi form, litt etter litt, til vår følelsesverden, slik at de bevegelser som oppstår spontant i oss hjelper oss til å gjøre det gode, raskt og naturlig. Å oppdra våre følelser er å starte en prosess som vil føre til at vi bedre kan ta imot Guds nåde, og slik identifisere oss med Jesus. Å skape orden i våre følelser gjør oss i stand til å like å gjøre det gode – slik at det vi «føler for å gjøre» nesten alltid samsvarer med det som behager Gud.

For å oppdra våre følelser må vi forstå dem, og vite hvorfor de oppstår. Vi er skapt med en naturlig tilbøyelighet til det som er godt for oss: overlevelsesinstinktet, kjønnsdriften, ønsket om kunnskap, behovet for arbeid og venner, et rimelig krav om å få anerkjennelse og respekt fra våre omgivelser, søken etter en transcendent mening med livet... Alle disse naturlige tilbøyelighetene er som en kraft som flyter ut av oss på søken etter det vi virkelig trenger. Når disse tendensene blir tilfredsstilt, skapes det en positiv indre gjenklang, som består av en følelse av glede, takknemlighet eller sinnsro. Men hvis en tendens blir frustrert, kan en negativ følelse av sinne, forvirring eller pessimisme oppstå.

Det finnes imidlertid to faktorer som forvrenger vår følelsesverden og hindrer at vår sjel fungerer harmonisk. Den første er den uorden

som synden har forårsaket i våre tilbøyeligheter. Kristus vant rettferdigjørelsens nåde for oss, noe som gjenoppretter Guds vennskap med oss, men våre begjær er fremdeles underkastet uorden og trenger å settes på rett spor litt etter litt. Den andre faktoren er forskjellig fra person til person, avhengig av hva slags utdanning vedkommende har fått, de sosiale omgivelser, og personlige synder – som alle med tiden kan deformere våre lidenskaper. For å rette på denne uordenen og hindre at skadelige følelser oppstår, må vi rettlede vår personlighets dypeste lag, og rette den mot det som er virkelig godt. Og dette oppnås ved hjelp av dydene.

Hva er dydene

På begynnelsen av 1300-tallet malte Giotto fresker inne i et kapell i Padova som i dag blir ansett som et av verdens viktigste kunstverk. På

sideveggene viser hvert bilde en scene fra livet til Jesus og Maria, fra bebudelsen til himmelfarten. Alle disse møtes på endeveggen, som fremstiller tidenes ende og den siste dom, med de salige på Kristi høyre side og de fordømte på hans venstre. I tillegg har den nedre del av sideveggene, den som er nærmest de besøkende, to serier på syv bilder hver som strengt talt ikke tilhører frelseshistorien, men fremstiller en personifisering av syv dyder og syv laster. I denne billedrekken, som befinner seg på hver side av vår Herre som troner i herlighet, kan det se ut som kunstneren har ønsket å vise vårt menneskelige bidrag i den guddommelige historie: vår evne til å fremme eller hindre nådens virke.

Som den hellige Josemaría en gang sa, er det mange mennesker som «ikke har hatt mulighet til å lytte til Guds ord, eller som har glemt dem. Likevel er deres menneskelige

innstilling ærlig, lojal, medfølende og oppriktig. Jeg vil gå så langt som til å si at den som har slike kvaliteter er klare til å være sjenerøs mot Gud, fordi de menneskelige dydene utgjør fundamentet for de overnaturlige dydene.»[5]

Men hva er dydene? Er det noe vi kan eie, som når vi holder noe i hendene, tar på oss en dress eller et par sko? Til en viss grad ja. Vårt intellekt og vår vilje, som er åndelige evner, og også våre sanselige lyster har evnen til å besitte. Selv om de ikke er materielle gjenstander er de egenskaper som, når de er til stede på en stabil måte, kalles gode vaner eller dyder. Disse egenskapene er ikke synlige slik som form og farge, men deres nærvær i en person er lett å merke. For eksempel kan en matematiker med letthet utføre regnestykker og kalkuleringer som en person som ikke har studert matematikk ikke engang kan fatte.

Matematikeren har en kunnskapsmengde som er en intellektuell dyd. Den måteholdne person, for å ta et annet eksempel, spiser og drikker på en fornuftig måte uten at det koster noe, fordi han eller hun «besitter» den moralske dyden måtehold. Den som ikke har denne vanen vil kun være i stand til å begrense seg til det som er fornuftig med besvær og en betydelig anstrengelse; på den annen side vil de som har lasten som er det motsatte av måtehold, nemlig fråtsing, lett kunne spise mer enn de burde.

De moralske dydene har tre grunnleggende dimensjoner. Den første er intellektuell: siden dydene skal regulere en reaksjon, kreves kjennskap til en livsstil, nemlig livsstilen til den som bestreber seg på å etterfølge Kristus. Dyden fattigdom, for eksempel, forutsetter at man har kunnskap om den rollen materielle

goder spiller i livet til en kristen. Dydenes andre dimensjon er den følelsesmessige: de blir innført i de tendensene som er rettet mot hvert konkrete gode, modererer dem litt etter litt, og hjelper deres spontane bevegelser til å bli samsvarende med en kristen livsstil. Dette oppnås ved gjentakende handlinger som både er frie – samsvarende med dydene – og utføres nettopp fordi de er gode. Handlinger som virker gode, men som utføres av frykt, makelighet eller andre grunner som ikke er knyttet til det gode, vil ikke bidra til å gjøre menneskelige tendenser til dyder, siden de ikke former vår følelsesverden. De menneskelige dyders tredje dimensjon er at skaper en disposisjon for det gode: mennesker med dyder har en spesiell evne eller smidighet til å skjelne det gode fra det onde, selv i komplekse eller utforutsette situasjoner.

Dydene gjør oss frie

Når Jesus fremstiller seg som Den gode hyrde, et bilde som hans tilhengere forbandt med Messias som skulle komme for å frelse sitt folk, sier han: *Jeg er kommet for at dere skal ha liv og ha overflod.* (Jo 10,10). Dette rikholdige og overstrømmende livet mottar vi ved Guds nåde, og det støttes av vår lengsel etter å finne og gjøre det gode. Når vi derfor har disse vanene blir vi friere; litt etter litt gjør det oss til mer fleksible personer, som lettere kan oppdage hvordan vi skal gjøre det gode i svært forskjellige situasjoner. Dydene frigjør oss fordi de gjør det mulig for oss å velge mellom forskjellige goder som fremstår for oss. På den andre siden er lastene rigide, fordi de skaper automatiske reaksjoner som er vanskelige å gi slipp på.

Identifisering med Kristus, som Den hellige ånd leder oss til, medfører å tilegne seg og styrke de dydene som

Jesus lærte oss: både de teologiske og de moralske. Vi har bare sett på de sistnevnte, som gjenoppretter vårt følelsesliv, noe som er viktig for livet som kristen. Likevel er kilden og drivkraften til alle disse dydene barmhjertighet. Uten barmhjertighet ville alt annet bli sett på som en tyngde som undertrykker vår frihet. Når vi oppriktig ønsker å leve til Faderens ære slik Kristus gjorde, da vil kjærligheten mildt lede våre valg slik at de mer og mer blir lik Kristi valg. Budet som Kristus svarte den skriftlærdes spørsmål med – å elske Gud med hele vårt hjerte og all vår kraft – er fjernt fra enhver tvungen lydighet. Gud trenger barn som er ivrige etter å ta på seg et gledesfylt oppdrag, fordi deres følelser er i samsvar med Kristi følelser.

Ángel Rodríguez Luño

[1] Frans, *Angelus*, 25. oktober 2020.

[2] *Den katolske kirkes katekisme*, nr. 1764.

[3] *Den katolske kirkes katekisme*, nr. 1767.

[4] Frans, *Tale*, 6. April 2019.

[5] Josemaría Escrivá, *Friends of God*, nr. 74.

.....

pdf | dokument generert automatisk fra
<https://opusdei.org/nb-no/article/svaert-menneskelig-svaert-guddommelig-3/>
(18.03.2026)